

výčerpaná, no rozsahom útlá knižka Renaty Weinerovej je významným prínosom, ktorý vytvára pole novým otázkam v tejto oblasti. Nadviazať by sa dalo napríklad výskumom zameraným na dynamickú stránku stereotypov, ako je ich akvizícia, transformácia, funkcia a účinok, ďalej by mohol na spomínaný výskum nadviazať obsahový rozbor napríklad pomocou analýzy sémantickým diferenciálom.

Juraj Jonáš (FF UK, Praha)

Juraj Zajonc – Marianna Mészárosová – Ingrid Kostovská, SLOVENSKÝ NÁRODOPIS 1953–2002. BIBLIOGRAFIA. Ústav etnológie SAV, Bratislava 2013, 400 s.–

Bibliografické a soupisové práce bezesporu patrí k tým časově, finančně a organizačně nejnáročnějším a zároveň nejméně oceňovaným „subdisciplínám“ prakticky všech vědeckých oborů. Bez důkladné bio-bibliografické evidence v minulosti publikovaných děl lze přitom jen s obtížemi pracovat na nových výzkumech bez nutnosti provádět komplikované rešerše existující literatury, popřípadě vždy hrozí, že se dnešní badatel nevědomky pustí do „bádání nad již vybadaným“. Pomoc moderní počítačové techniky a existence celé řady specializovaných databází a katalogů (národních i mezinárodních, oborových i všeobecných, placených i volně přístupných) je v tomto směru samozřejmě neocenitelná, ale spoléhat se pouze a jen na ně se stále ukazuje jako krátkozraké. Povrchní „internetové rešerše“ přitom, bohužel, nejsou zdaleka typické jen pro studentské kvalifikační práce, s neznalostí základní literatury k tématu

výzkumu se lze setkat i na mnohem vyšší úrovni. Často to může být způsobeno i tím, že prostě nejsou žádné smysluplné bibliografické pomůcky, kde by bylo možné příslušné informace snadno nalézt. Vydávání „papírových“ bibliografických soupisů, byť většinou omezených na dílčí témata, regiony či konkrétní periodika, proto nelze zejména v humanitních a sociálních vědách považovat v žádném smyslu za anachronismus. Právě naopak, před podobnými iniciativami nelze než smeknout.

Tištěné bibliografie zároveň dávají (zejména jsou-li vybaveny kvalitními rejstříky, doprovodnými studii atd.) jedinečnou možnost nahlédnout dějiny bádání nad určitým problémem, ale v širším smyslu i vývoj určité disciplíny, pracoviště nebo periodika v unikátní komplexnosti. To opět nedovoluje žádný typ elektronické databáze. Teprve kompletní soupis všech textů, včetně recenzí, polemik, editorialů a dalších dílčích žánrů, navíc naráz prohledatelný, poskytuje prostor pro hodnocení tematického, teoreticko-metodologického a obecně diskurzivního pole, ve kterém se disciplína pohybovala. Jsou to totiž právě publikované texty, které – zejména s větším časovým odstupem – mohou sloužit často jako vůbec jediný zdroj poznání dějin určitého oboru.

Z výše zmíněných důvodů (a mnoha dalších) lze považovat vydání bibliografie Slovenského národopisu (dále SN) za roky 1953–2002 za mimořádně významný přínos nejen pro slovenskou, ale samozřejmě i českou a obecně středoevropskou etnologii. Iniciativa k sestavení bibliografie vyšla, jak uvádí J. Zajonc v recenzované práci (s. 7), okolo roku 2002 od tehdejší redaktorky SN Hany Hláškové a vlastní práce na prepisech bibliografických údajů realizovali studenti Katedry etnológie a kultúrnej

antropologie (dnes etnologie a muzeologie) FF UK v Bratislavě. V dalších etapách dlouhodobého projektu se práce na bibliografii zprofesionalizovala (z původního studentského týmu zůstala pouze Marianna Mészárosová) a díky úsilí Juraje Zajonce, Ingrid Kostovské a dalších spolupracovníků (zejména Vladimíra Potančoka a Gabriely Kiliánové) bylo dílo po více než 10 letech dokončeno a vydáno tiskem. Jak vidno, cesta k bibliografii SN nebyla snadná, výsledek však rozhodně stojí za to.

Bibliografii SN otevírá krátký úvod (s. 7–9) z pera J. Zajonce, který nastiňuje jednak genezi celého díla, jednak jeho strukturu – tedy způsob členění záznamů a jejich pojetí, důvody výběru konkrétních typů rejstříků atd. Autor přitom otevřeně přiznává inspiraci v bibliografii časopisu *Český lid* (Jiří Novotný – Milena Secká – Kateřina Sedlická – Jiří Woitsch, *Český lid : Etnologický časopis 1946–2000. Bibliografie*, Praha 2008), která je v celkovém pojetí díla, včetně jeho grafického, resp. typografického ztvárnění zcela zjevná. Tato inspirace není rozhodně na škodu, spíše naopak – bibliografie *Českého lidu* (dále ČL) se již osvědčila a je uživateli přijímána velmi pozitivně a lze předpokládat, že značná část badatelů bude bibliografii ČL a SN využívat paralelně, tudíž jejich téměř identická struktura může být velice výhodná.

Na s. 10–44 následuje studie „*Pät’desiat ročníkov Slovenského národopisu: bilancia vedeckého časopisu*“ z pera G. Kiliánové. Dle mého názoru se jedná o dosud nejkvalitnější a nejkompaktnější zhodnocení vývoje SN a jeho postavení v rámci (česko)slovenské etnologie a mimořádně přínosný text pro jakékoliv další bádání nad vývojem tohoto oboru ve 2. polovině 20. století. Autorka ve studii vychází jednak

z podrobného hodnocení obsahu časopisu, ale i z řady studií věnovaných dějinám slovenské etnologie a též z archivních pramenů. G. Kiliánová velice dobře a s hlubokou znalostí problematiky ukazuje úzké propojení SN s vývojem jeho vydavatele (Národopisný ústav SAV) a s úkoly, které toto centrální pracoviště slovenské etnologie v minulosti plnilo. Ve srovnání s ČL je zjevné, že SN měl ve 2. polovině 20. století vždy o něco pevnější tematické i teoreticko-metodologické zaměření a byl mnohem promyšleněji využíván k publikování dílčích výstupů z velkých výzkumných projektů (např. *Etnografický atlas Slovenska*, *Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska*), k určitému rozvolnění v celkovém zaměření časopisu došlo až po roce 1989. Též ideologické vlivy se v SN (i když, jak uvádí G. Kiliánová na s. 31, ty je možno sledovat spíše prostřednictvím jiných pramenů než studiem vlastního časopis) odrážely patrně mnohem méně než na stránkách ČL. Za zajímavé a empiricky dobře podložené považuji zjištění o přesunu pozornosti slovenských etnologů ke studiu „současnosti“ v 70. a 80. letech 20. století (s. 20–26), což se významně odráželo i na stránkách SN. Konečně SN můžeme z hlediska jeho řízení, opět ve srovnání s ČL, považovat za časopis poněkud stabilnější, i když více by kromě pouhého soupisu hlavních a výkonných redaktorů na s. 45 napovědělo kompletní uvedení členů redakčních rad.

Na s. 46–272 publikace nalézáme její nejpodstatnější část, tedy vlastní bibliografický soupis prací publikovaných v letech 1953–2002 na stránkách SN. Soupis je uspořádán abecedně podle příjmení autorek a autorů, v rámci děl jednoho autora jsou zvláště řazeny studie a zvláště recenze, obojí chronologicky. V úvodní části soupisu jsou

uvedeny neautorizované záznamy a položky podepsané autorskými šiframi. Soupis celkem obsahuje 5 157 průběžně číslovaných položek (jen pro srovnání, výše zmiňovaná bibliografie ČL pokrývající zhruba stejné časové období má 6 290 záznamů).

Pro orientaci v bibliografickém soupisu slouží 4 podrobné rejstříky: předmětový (s. 273–368), geografický (s. 369–380), jmenný (s. 381–385) a rejstřík autorů recenzovaných textů (s. 386–398). Poslední 3 uvedené rejstříky odpovídají pojetí uplatněnému v bibliografii ČL, tedy například jmenný rejstřík neeviduje jména autorů textů, ale primárně osob – včetně hrdinů folklorních podání – o kterých články publikované v SN pojednávají. Předmětový rejstřík je naopak pojednán odlišně od tematického rejstříku v bibliografii ČL. Sestavovatelé bibliografie SN totiž přiřadili každému záznamu v bibliografii klíčová slova dle jeho názvu a na základě těchto klíčových slov pak generovali předmětový rejstřík, který již není dále členěn do tematických skupin. To má jistě četné nesporné výhody (J. Zajonc o nich mluví na s. 8–9), na druhou stranu se tím dosti znesnadňuje vyhledávání obecně a teoreticky pojatých textů.

Celkově lze konstatovat, že bibliografie SN za léta 1953–2002 je příručkou mimořádně pečlivě připravenou a cennou, která bude jistě hojně využívána po mnoho dalších desetiletí obdobně jako jiné dnes již klasické národopisné bibliografie (např. Kunzova bibliografie ČL z roku 1960). Nepochybně by se měla stát až povinnou součástí knihoven nejen etnologických institucí, ale každého badatele, který se některým s nesčetných témat, která byla na stránkách SN v minulosti pojednávána, zabývá.

Jiří Woitsch (EÚ AV ČR, v. v. i.)

Jaroslav Čechura, NEKLIDNÝ ŽIVOT OBYČEJNÉ ŽENY. JOHANA PEŘKOVÁ (1703–1745). Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2015, 176 s.–

Jaroslav Čechura se dějinami venkovského obyvatelstva zabývá již několik desetiletí, přičemž pro jeho práce bylo vždy typické soustředění se na postižení lokálního kontextu a práce s širokou pramennou základnou. Jeho snahou bylo také pohledem příslušných pramenů narušovat některé obecně zažitě představy o životě na venkově. O podobný přístup se pokusil Čechura i v případě popisu životního osudu Johany Peřkové, děvečky, ale také žebračky a zlodějky, jejíž osud byl celkem podrobně zachycen v především trestně právních záznamech jihočeské provenience.

Již v úvodu své práce se autor přihlásil k přístupům mikrohistorie a dějin zdola. Jedná se o postoj jistě záslužný, zvláště pokud si uvědomíme, jak obtížné je dané postupy aplikovat právě ve venkovském prostředí, s některými Čechurovými úvodními premisami je však možné polemizovat. Nedomnívám se, že jednotlivé vrstvy tehdejší společnosti fungovaly „v podstatě nezávisle na sobě“ (s. 14), když z dobových pramenů jasně vysvítá, že především městské a venkovské prostředí bylo v každodenním kontaktu, kvantitativní postupy jsou samoučelné či že metodologické postupy dějin zdola (history from below) lze redukovat na popis života lidí na dolních stupíncích společenského žebříčku (s. 15). Ocenit lze na druhou stranu fakt, že si je Čechura vědom lokálních specifik a místní sociální dynamiky, takže se vědomě nesnaží modelovat obecně platné obrazy každodennosti (s. 13).

V další části své práce se autor zaměřil na popis výše zmíněné sociální a místní